

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 37

Заснований в 1996 році

Рівне – 2007

ББК 74.20

О - 59

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 37. — Рівне: РДГУ, 2007. — 274 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психосоціального розвитку особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мігюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 29. 03. 2007 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2007

1). Статево – рольовий опитувальник Сандри Бем, що запропонований авторкою для діагностики психологічної статі і визначає ступінь андрогінності, маскулітності та фемінності особистості.

2). «Опитувальник загального здоров'я», адаптований Бурлачуком Л.Ф., Духневичем В.М. Методика надає можливість отримати показники за трьома факторами: негативна емоційність (нейротизм); задоволеність та психологічне благополуччя у сфері ділової активності; задоволеність та психологічне благополуччя у сфері міжособистісної активності.

Результати проведеного експериментально дослідження були оброблені за допомогою кореляційного аналізу. Отримані позитивні значущі кореляції фактору «негативна емоційність» з показником за шкалою «фемінність», що з точки зору традиційних уявлень про жіночі форми поведінки є цілком виправданим, саме жінкам у поведінці більш притаманні сльози, тривожність, схильність до депресивних станів тощо. Однак, цікавим є той факт, що нами отриманий також позитивний значущий кореляційний зв'язок фактору «негативна емоційність» з показником за шкалою «маскулітність», що має розходження з проявами традиційної чоловічої ролі, але доводять, що чоловіки лише не вважають можливим демонструвати власну невпевненість, схильність до тривоги, хвилювання, занепокоєння, приховуючи ці переживання від оточуючих. Отримані позитивні значущі зв'язки факторів «задоволеність та психологічне благополуччя у сфері ділової активності» та «задоволеність та психологічне благополуччя у сфері міжособистісної активності» зі шкалою «андрогінність»; статистично значущих кореляційних зв'язків з «фемінністю» та «маскулітністю» не виявлено. Ми можемо говорити про те, що у наш час саме поєднання типових жіночих та чоловічих рис надають підстави до задоволеності особистості власними успіхами та досягненнями у різних сферах. Типова жінка («фемінність»), можливо, не відчуває задоволеності із-за реально існуючих низьких статусних ролей у суспільстві, а типовий чоловік («маскулітність») – із-за надмірно високих стандартів, які він висуває для себе та відчуває власну неспроможність їм відповідати.

Висновки. Психологічне здоров'я є системою якісних характеристик індивідуального розвитку особистості, котра розкривається через особливості її індивідуально-психологічних властивостей, взаємин з соціумом, процесів саморегуляції й саморозвитку, реалізації актуальних потреб. Для підтримання та зміцнення психологічного здоров'я чоловіків та жінок слід враховувати, перш за все, їх можливості повноцінної особистісної самореалізації, шукати шляхи подолання обмежень, що накладаються традиційними гендерними ролями, забезпечуючи рівні можливості у розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берн Ш. Гендерная психология. – М., 2001. – 432 с.
2. Дубровина И.В. Психологическое здоровье школьников. Практическая психология образования. – М., 1998. – 205 с.
3. Здравомыслова Е.А., Темкина А.А. Социальное конструирование гендера // Социологический журнал. – 1998. – №3. – С.18-31.
4. Клецина И.С. Гендерная социализация. Учебное пособие. – СПб, 1998. – 216 с.
5. Кудрявцева Е.Н. Здоровье человека: проблемы и суждения // Вопр. философии. – 1997. – № 12. – С. 98-109.
6. Лищук В.А., Мосткова Е.В. Основы здоровья (обзор). – М., 1994. – 134 с.
7. Максименко С.Д. Развитие психики в онтогенезі: [В 2 т.]. – К.: Форум, 2002.
8. Маслоу А. Дальние пределы человеческой психики: Пер. с англ. – СПб.: Евразия, 1997. – 268 с.
9. Митькин А.А. Психология развития: спорные вопросы и прогнозы // Психологический журнал. – 2001. – Т. 22, № 1. – С. 141-142.
10. Теория и методология гендерных исследований. – М.: МЦГИ, 2001. – 260 с.
11. Хрестоматия по курсу „Основы гендерных исследований” – М.: МЦГИ, 2001. – 320 с.

Резюме. Стаття посвящена анализу понятия «психологическое здоровье», критериев его определения та изучению гендерных аспектов психологического здоровья.

Summary. The article is devoted to the analysis of the notion “psychological health”, to the criteria of its definition and to the study of the gender aspects of the psychological health.

УДК: 159.923.2
БАБАК

В.М. БОРДЮК, К.В.

ЦІННІСНО-СМИСЛОВА ПРИРОДА САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКА

Резюме. Стаття присвячена аналізу природи самовизначення старшокласника. Авторами визначено за мету встановлення психологічної суті особистісного самовизначення та його значення для соціальної адаптації, особистісного зростання старшокласника.

Ключові слова: самовизначення, цінності, життєвий шлях, життєтворчість.

Постановка проблеми. Реалізація завдання формування особистості, яка б відповідала вимогам сучасного суспільства, що здатна реалізувати свій творчий потенціал у взаємодії зі світом (природою, іншими людьми), можлива через здійснення якісно нового навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах. На зміну діалектико-матеріалістичній теорії пізнання в її західноєвропейському варіанті, яка тривалий час була моделлю освіти, на порозі XXI століття в Україні формується нова філософія освіти. Це – парадигма, що узагальнює всю різноманітність прогресивних психолого-педагогічних ідей. Освітня практика сьогодні повинна бути запорукою формування своїх вихованців як повноправних господарів власного життя. Таких: що зможуть реалізуватися в майбутньому; що чітко вбачають сферу застосування своїх здібностей; що зможуть зберігати чесність і порядність, цінують особистість інших; є господарями своєї долі. Ці та низка інших завдань, що пов'язані з процесами самоактуалізації, самозростання, самореалізації можливо вирішувати використовуючи мистецтво „життєтворчості”.

Освітньо-виховний процес, побудований на парадигмі навчання учнів мистецтва жити та життєтворчості відповідає вимогам сучасного цивілізованого світу та є запорукою реалізації тенденцій трансформації українського суспільства у XXI столітті (В. Роменець, Л. Сохань, Т. Титаренко та ін.). Аналізуючи основні підходи до аналізу життєтворчості як особливої форми вияву творчої природи людини, постає завдання формування системи життєтворчих цінностей особистості, яка б характеризувала людину як цілеспрямовану, вміючу підпорядковувати свою повсякденну життєдіяльність досягненню головних життєвих цілей. Згідно з дослідженнями Л.С. Кравченко[1], саме цінності відіграють провідну роль у здійсненні механізмів життєвих виборів. Проблему життєтворчих цінностей розглядають як проблему ставлень особистості до дійсності (О. Леонтьєв, М. Добринін, В. Мухіна). У формуванні життєтворчих цінностей старшокласника провідне місце належить самовизначенню учня на основі власних задатків[2].

Метою цієї статті є встановлення психологічної суті самовизначення та визначення його ролі у соціальній адаптації, особистісному зростанні та здійсненні життєтворчості старшокласника.

Термін „самовизначення” використовується в літературі у дуже різноманітних значеннях. Так, говорять про самовизначення особистості, соціальне, життєве, професійне, моральне, сімейне, релігійне тощо. Але навіть під ідентичними термінами часто позначається суттєво відмінний зміст.

Самовизначення (з англ. *self-determination*) – процес і результат вибору особистістю своєї позиції, цілей і засобів самоздійснення у конкретних життєвих ситуаціях; основний механізм осягнення і вияву людської свободи[3].

До останнього часу у працях вітчизняних науковців значна увага приділялася лише сфері професійного самовизначення. Акцент робився на обрання виду професійної діяльності. У інших сферах розгляд самовизначення носив формальний чи декларативно-демонстраційний характер. Актуалізація цієї теми зумовлена зростанням глобальних змін у суспільстві, що висуває до кожної людини завдання формування особистого відношення до навколишнього світу. Таким чином, самовизначення стає складовою частиною процесів, що пов'язані з прийняттям індивідом життєво важливих рішень.

Методологічні основи психологічного підходу до проблеми самовизначення були сформовані С.Л. Рубінштейном. Особистісне самовизначення як психологічне явище виникає на межі підліткового і молодшого юнацького віку[4]. Цей період характеризується значним психофізіологічним розвитком і перебудовою соціальної активності індивіда. Вагомі зрушення, що відбуваються у всіх сферах життєдіяльності, роблять цей вік „перехідним” до дорослості. Цей період сповнений багатьма драматичними переживаннями, труднощами і кризами. Саме у цей час формуються стійкі форми поведінки, риси характеру, способи емоційного реагування. Це пора досягнень, нарощування знань та вмінь, становлення „Я”, набування нової соціальної позиції.

Дослідник Н.Р. Хакімова визначає такі основні характеристики особистісного самовизначення:

1. Потреба в особистісному самовизначенні є ніщо інше як потреба у формуванні смислової системи, у якій поєднуються уявлення про себе і про світ.

2. Самовизначення зорієнтоване у майбутнє.

3. Особистісне самовизначення пов'язане з вибором професії, але не зводиться лише до цього.

Потреба у пошуковій активності, у самовизначенні, у вибудовуванні життєвих перспектив є важливою соціальною потребою старшокласника.

Людина як суб'єкт власного життя характеризується перш за все життєвим самовизначенням –ширшим, ніж професійне, моральне чи громадянське. Це самовизначення, що передбачає включення в систему цінностей, які піднімають життєву активність суб'єкта на принципово інший рівень – рівень життєвого „шляху” вже не стільки людини, скільки цінностей, з якими вона себе ідентифікувала і зайняла свою позицію у соціокультурному просторі. Життєвий шлях був об'єктом досліджень Ш. Бюлер, Е. Еріксона, І. Томе, С. Рубінштейн, Б. Ананьєва, Н. Логінової, О. Кроніка та ін.

К.О. Абульханова-Славська визначає життєвий шлях як такий, що здійснюється свідомо і цілеспрямовано та визначається самою людиною. Тому суть – створення відповідних умов життєвої спрямованості, набуття освіти, входження у професію має відповідати рисам особистості, її прагненням, здібностям. А все інтегрується у визначенні відповідної стратегії життя. Абульханова-Славська визначає стратегію життя як певний універсальний закон, спосіб самоздійснення людини у різних сферах її життя[5].

Ознаками стратегії життя є:

- вибір цілей, способів життя, визначення його етапів;
- самореалізація;
- створення цінностей самого життя.

Основою самовизначення є уявлення про ціннісно-сміслову природу особистісного самовизначення. Варто відмітити, що рівень особистості – це рівень ціннісно-сміслові детермінації, рівень існування у світі смислів і цінностей. Провідна роль цінностей у формуванні особистості: наслідування цінностей закріплює єдність особистості, надовго визнаючи собою головні характеристики особистості, її стрижень, її мораль, її моральність. Цінність набувається особистістю оскільки іншого способу взаємодіяти з цінностями, окрім її цілісно-особистісного переживання, не існує (Б. Братусь, Б. Зейгарник).

Цінності, будучи за своєю природою соціально-історичними, є засобами залучення індивіда до роду (родових людських здібностей), тим самим дозволяють подолати скінченність (тимчасовість) людського існування. Цінності, у свою чергу, тісно пов'язані з уявленнями про смисли життя, які одночасно виступають і основою розвитку особистості, і його результатом (М. Гінзбург, М. Шибасєва та ін.).

Отже, відмітимо, що самовизначення пов'язане з цінностями, з потребою формування смислової системи, у якій центральне місце посідає проблема смислів життя, з орієнтацією на майбутнє. Успішність самовизначення багато в чому залежить від засвоєння і осмислення соціально-вироблених цінностей.

Мабуть, немає такого дослідження підліткового віку, у якому б не визначалося. Що головною потребою підлітка є прагнення знайти певне місце у суспільстві. Як засвідчують праці Л. Виготського, Д. Ельконіна, Л. Божович, таке прагнення характерне для всіх між вікових переходів і, власне, є одним із механізмів цих переходів. Суть процесу самовизначення полягає в актах вияву і ствердження індивідуальної позиції у проблемних ситуаціях, коли людина опиняється перед необхідністю альтернативного вибору і має приймати екзистенційні чи прагматичні рішення. Результат самовизначення – вихід людини на цілі, напрямки і способи активності, адекватні її індивідуальним особливостям, і на формування духовної самоцінності, здатності через цілепокладання самотньо і самостійно реалізувати своє природне і космічне призначення[3]. І. Бех вважає адекватним індикатором розвиненої особистості сформовану систему духовних цінностей, якими вона володіє як власними якостями, що, у підсумку, підвищує рівень її цілісності[6]. У працях Д. Фельдштейна показано, що підлітковий вік є синдетивним для формування мотивації суспільно-корисної діяльності, тобто діяльності спрямованої на користь всього суспільства.

Здійснюючи пошук смислів свого існування, у найбільш загальній формі, виявляється ціннісно-смістова природа особистісного самовизначення. Потреба у визначенні, осягненні життєвих смислів характеризує дорослі форми поведінки і тому не може бути випущена, коли ми маємо справу зі старшокласниками, з процесом дорослішання, становлення людського „Я”. Саме потреба у смислах життя, на думку К. Обуховського, утворює той „вузол”, що дозволяє людині, по-перше, інтегрувати багаточисельні вимоги, що йдуть з різних сфер її життєдіяльності, будуючи життя як цілісний процес, що має цілі, і, по-друге, допомагає людині інтегрувати всі її здібності, максимально їх мобілізувати, вирішуючи завдання, що висуваються ним у відповідності з виробленою Я-концепцією і концепцією життя.

Особистісне самовизначення задає особистісно-значиму орієнтацію на досягнення певного рівня в системі соціальних стосунків, вимог, тобто задає соціальне самовизначення. На основі соціального висуваються вимоги до певної професійної сфери, здійснюється професійне самовизначення.

У галузі освіти поряд з процесом передачі знань проходить і інший процес – передачі способів самовизначення. Освіта стає тією сферою, у якій створюються прецеденти і зразки самовизначення. Концепція особистісного самовизначення по новому висуває питання про „об'єкт” освіти. Ним не може виступати ні окрема особистість, ні клас (група, колектив), а лише навчальний матеріал (предмети, явища, символи, моделі, ситуації, цінності, діяльність, відношення, психологічна атмосфера), у процесі вибору, дослідження і перетворення якого відбувається самовизначення, і саморозвиток суб'єкту навчально-виховного процесу (учня, вчителя, взаємодіючої групи, спільноти і т. ін.).

На нашу думку, школа спрямована на особистісне самовизначення учнів, повинна прагнути до реалізації наступних положень:

- Люди самоутверджуються за рахунок інших, а самовизначаються – за власний.
- Учні та вчителі рівні у своїх правах громадян школи.
- Учень повинен мати право вирішувати що, коли, в кого він буде вивчати.
- Навчально-виховний процес у школі – не лише для соціалізації, але – для розвитку індивідуальності кожного учня.
- Взаємодія старших і молодших учнів, їх спільна діяльність значуща для зростання кожного тощо.

Висновки. На сьогоднішній день особистісне самовизначення ще немає однозначного трактування. Реальне життя потребує вирішення цієї проблеми як у теоретичному, так і практичному її аспектах. Резюмуючи основні положення з проблеми особистісного самовизначення, що знайшли відображення у нашій роботі відмітимо:

- Потреба в особистісному самовизначенні є потребою формування ціннісно-сміслові системи.
- Суттєвою особливістю самовизначення є орієнтації на майбутнє.
- Особистісне самовизначення лежить в основі процесу самовизначення у підлітковому і юнацькому віці (старшокласники, студенти)

Самовизначення повинно лягти в основу інноваційної педагогіки, яка веде до такого типу освіти, до такої роботи зі старшокласниками, з навчальним та виховним матеріалом, що змінює і сам матеріал, і самих суб'єктів навчально-виховного процесу, і їх взаємодії та взаємовпливи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравченко Л.С. Жизненный выбор личности (психологический анализ): Дис... канд. психол. наук. - М., 1988.
2. Психологія і педагогіка життєтворчості: Навч.-метод. посібник. / Ред. рада: В.М. Доній, Г.М. Несен, Л.В. Сохань, І.Г. Єрмаков та ін. – К., 1996.
3. Грицанов А.А. Новейший философский словарь. – М., 1999.
4. Гинзбург М.Р. Психологическое содержание личностного самоопределения // Вопросы психологии. – 1994. - № 3.
5. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни. – М., 1980.
6. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн.: Навч.-метод. видання. – К., 2003.

***Резюме.** Стаття посвящена анализу природы самоопределения старшеклассника. Авторами определено за цель установления психологической сути личностного самоопределения и его значения для социальной адаптации, личностного роста старшеклассника.*

***Summary.** The article deals with the analysis of nature of self-determination of a senior pupil. The authors determined the goals of the research as an establishment of the psychological essens of self-determination of a personality and its value for rhe social adaptation and individual development of a senior pupil.*

УДК: 159.9 В 14

Е.С. ВАКАРЕВ

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ГЕНДЕРНОЙ ИНТЕРПРЕТАЦИИ ПАРФЮМЕРНЫХ ЗАПАХОВ

***Резюме.** Стаття посвящена исследованию психологических особенностей гендерной интерпретации парфюмерных запахов мужчинами и женщинами. Описана зависимость отношения к парфюмам и их оценки от психологического пола и личностных особенностей.*

***Ключевые слова:** восприятие, интерпретация парфюмерных запахов, психологический пол.*

***Постановка проблемы.** Категория пола является сложной историко-культурной, психологической, социальной, биологической и клинической проблемой, имеющей междисциплинарный характер. Поэтому, в частности для общей, социальной, дифференциальной психологии представляет интерес проблема роли половых различий в восприятии окружающего мира. Гендерные исследования призваны выявить и оценить насколько реальными являются представления, существующие в обыденном сознании, об особенностях мужской и женской интерпретации различных явлений. Несмотря на большое количество исследований, полученные данные порой противоречивы или же недостаточны. Так, мало разработанной является проблема половых особенностей в сенсорно-перцептивной сфере. Установлены лишь отдельные отличия между мужчинами и женщинами. Сложность, противоречивость, а подчас и запутанность размышлений относительно половых различий в восприятии запахов побудили нас рассмотреть эту проблему.*

Тот факт, что на интерпретацию как естественных, так и искусственных запахов влияют индивидуально-личностные особенности, возраст, пол, позволяет в качестве самостоятельного направления эмпирических исследований выделить проблему психологических особенностей гендерной интерпретации запахов. Важно отметить, что запах является в некотором роде средством презентации не только социальной, но и гендерно-ролевой идентичности личности, а искусственные запахи усиливают, подчеркивают ее. Данная проблема не случайно вызвала наш исследовательский интерес, поскольку является в психологии менее изученной.

Функции духов видоизменялись на протяжении истории человечества под влиянием религиозных предрассудков, установок и стереотипов общества, его социально-иерархической структуры, уровня экономического развития. Культурно-исторический анализ трансформации отношений к духам позволяет сделать вывод о том, что искусственные запахи выполняли и выполняют определенные функции в жизни человека. Помимо магических, лечебных, гигиенических, эстетических функций, они также являются средством обольщения, притяжения, т. е. выполняют аттрактивные функции, выступают в роли фактора, определяющего динамику межличностного общения, в качестве специфического средства социальной стратификации и тендерной дифференциации. Нарушение гендерно-ролевой идентичности незамедлительно проявляется во внешнем проявлении личности, следовательно, и в таком его компоненте, как искусственные запахи.

В настоящее время существует ряд исследований по изучению запахов различных направлений, учитывающих их стратификационно-тендерные функции [3; 4; 8]. Несмотря на это, отечественная

З М І С Т

<i>Від редакції</i>	3
Ямницький В.М., Литвиненко С.А. Життєві перспективи особистості в контексті психології життєтворчості.....	4
Петренко О.Б. Гендерні відмінності формування життєвих перспектив у старшокласників.....	6
Корнієнко О.В. Індивідуально-психологічні особливості психосоматичного здоров'я студентів-юнаків.....	10
Безкоровайна О.В. Особистісне самоствердження у контексті професійного вдосконалення і життєвих перспектив у ранньому юнацькому віці.....	15
Артемова О.І. Професійне становлення і розвиток креативної особистості майбутнього педагога.....	19
Безлюдна В.І., Осьмак Л.П. Динамічні аспекти життєвої перспективи особистості у період переходу від підліткового до раннього юнацького віку.....	22
Блинова О.Є. Гендерні аспекти психологічного здоров'я.....	25
Бордюк В.М., Бабак К. Ціннісно-смыслова природа самовизначення старшокласника.....	28
Вакарєв Є.С. Психологические особенности гендерной интерпретации парфюмерных запахов.....	31
Воробйов А.М. Концептуальні основи формування соціально активної особистості майбутніх вчителів у розвиваючому виховному просторі педагогічного університету.....	36
Галецька І.І., Пендюр А.В. Психологічні чинники професійної ідентифікації студентської молоді.....	39
Главінська О.Д. Життєві цінності особистості.....	43
Демчук О.О. Соціально-психологічна компетентність особистості та її психологічні прояви.....	46
Дружиніна І.А. Феномен ідентичності та ідентифікації в руслі сучасних психологічних досліджень.....	48
Димченко Н.С. Розвиток особистості менеджера як психологічна проблема.....	52
Долгих А.А. Неусвідомлена релігійність особистості як психологічний феномен.....	55
Завгородня О.В. Питання ціннісного становлення художньо обдарованої особистості.....	58
Завгородня О.В., Курганська Л.О. До проблеми збереження психологічного здоров'я дитини.....	64
Ісасва Є.С. Вплив хвороби на становлення життєвих перспектив особистості.....	70
Івашкевич Е.З. Методологічні засади підготовки практичних психологів у вищих навчальних закладах різних рівнів акредитації.....	73
Камінська О.В. Психологічний аналіз феномену самоставлення в юнацькому середовищі.....	78
Кардаш Г.М. Моральне вдосконалення студентської молоді у контексті життєвих перспектив.....	83
Кашпур Ю.М. Наукова інтерпретація узагальнених гендерних та сексуальних стереотипів: їх вплив на розвиток фізичного образу „Я” підлітка.....	86
Кобильнік Л.М. Динаміка особливостей самоактуалізації особистості майбутніх психологів і педагогів.....	89
Ковалевич В.В. Психосоціальний розвиток особистості: формування життєвих перспектив у контексті естетичних цінностей.....	94
Корчакова Н.В. Самопрезентаційна складова монологічного виступу.....	97
Косарєва О.І. Вплив подружніх стосунків на особистісний розвиток дитини.....	100
Кириченко Н.А. Переживання буденності як елементарна форма життєтворчості особистості в юнацькому віці.....	103
Кравчук М.М. Формування особистісного цілепокладання, як елемента життєвої перспективи підлітків з девіантною поведінкою.....	109
Мазяр В.М. Особливості розвитку мислення школярів на уроках світової літератури.....	113
Марковець Г.В. Критерії транспективної діагностики особистісного зростання і соціальної спроможності сучасної людини у розумінні практичних психологів.....	116
Марковець Л.М. Динаміка моральних цінностей майбутніх психологів як показник їх особистісного зростання у процесі професійного становлення.....	120
Матейко-Калиний Н.М. Особливості емоційного реагування на життєві ситуації у дітей, які мешкають в зоні посиленого радіоекологічного контролю.....	127
Мешко Г.М., Мешко О.І. Формування компетентності здоров'я збереження майбутніх учителів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін.....	130
Михальчук Н.О. Культурологічно орієнтоване навчання студентів іноземної мови.....	133
Назарець Л.М. Пізнавальний інтерес як складова самосвідомості підлітків.....	138
Ніколайчук Г.І. Загальні моделі породження вислову у структурі мовленнєвої діяльності.....	141
Ніколайчук І.О. Проблема авторських новотворів у парадигмі породження та сприймання вислову.....	146
Оселедько О.О. Цілепокладання як чинник професійно-особистісного зростання майбутніх практичних психологів на етапі вузівської підготовки.....	151
Островська О.І. Професійний діагноз як складова багатоаспектного психологічного діагнозу при параноїдній шизофренії.....	154
Осьмак Л.П. Психологічні особливості життєвої перспективи вагітних жінок.....	157
Павелків В.Р. Теоретичний аналіз головних підходів до дослідження агресії та агресивної поведінки.....	161
Панасюк М.М. Шляхи пониження рівня навчального стресу в студентів.....	166
Пісоцький О.П. Тренінг базових когнітивних стилів майбутніх психологів як чинник їх професійного	

самовдосконалення.....	169
Поліщук Н.В., Панченко М.С., Панченко І.М., Мосісвич О.С. Загроза духовного зубожіння молоді.....	173
Попчук О.В. Професійна культура менеджера: проблеми та перспективи формування.....	176
Потапчук Т.В. Підготовка студентів до роботи з хоромим колективом.....	179
Прокоф'єва О.О. Вплив неконструктивних настанов на готовність до особистісного зростання майбутніх педагогів.....	182
Розова Т.М. Професійна спрямованість як умова розвитку комунікативних здібностей у майбутніх психологів.....	188
Романюк В.Л. Біоетичні аспекти онтогенезу особистості.....	193
Рудюк О.В. „Реконструкція” суб'єктивного психологічного простору безробітних методом багатомірного шкалювання.....	196
Рудь Г.В. Особливості емоційного забарвлення ментальних карт життя старшокласників та студентів.....	199
Савуляк В.О. Формування образу майбутньої професійної діяльності як детермінанта особистісного розвитку.....	206
Сеньовська Н.Л. Саморегуляція як засіб професійного всамодосконалення вчителя.....	209
Сеньчук О.В. Прояви психологічних труднощів студентів у процесі вивчення іноземної мови та шляхи їх подолання.....	212
Скляр П.П. Формування управлінської культури інженера як ймовірна складова трансформації його професійної підготовки.....	215
Смалько М.Ф. Поняття „норма” у розумінні музичної обдарованості.....	219
Співак В.І., Гаврилов О.В. Особливості консультування старших школярів з питань самовизначення, вибору професії та життєвих планів.....	222
Сторож О.В. Теоретичний аналіз життєвого шляху особистості за регулятивно-детерміністською концепцією.....	225
Сулжук А.Ф. Професійний особистісно-орієнтований підхід у підготовці конкурентоспроможного фахівця.....	229
Турецька Х.І. Аналіз підходів до розуміння ідентичності у психологічній науці.....	232
Уличний І.Л. Особливості реалізації профорієнтаційного проекту у навчально-виховному процесі школи.....	236
Ульяновська Л.П. Використання активних методів навчання у підготовці майбутніх хормейстерів.....	241
Фалько Н.М., Вовчак Н.А. Використання соціально-психологічного тренінгу у роботі практичного психолога з акцентуйованими підлітками.....	244
Хупавцева Н.О. Формування комунікативних умінь педагога.....	247
Чорнописка О.П. Динаміка ставлення чоловіків та жінок до дошлюбних та позашлюбних сексуальних стосунків у США, СРСР, Росії, Україні, Німеччині у другій половині 20 ст.....	251
Юрченко В.М., Волощук О.О. Професійний стрес як негативний фактор вдосконалення педагогічної діяльності.....	254
Юрченко В.М., Грищук М.М. Вікові кризи у дітей та підлітків у контексті формування їх до невротичних станів та життєвих перспектив.....	257
Ягьяєва С.В. Професійна само ідентифікація майбутніх психологів як форма вияву особистісного зростання.....	261
Яцюрик А.О. Розвиток суб'єктності особистості в процесі читання художньої літератури.....	264
Відомості про авторів.....	270

Наукове видання

О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я В З А К Л А Д А Х О С В І Т И

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 37

Заснований у 1996 р.

Редактор збірника Воробйов А.М.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.

Технічний редактор Кравчук В.Ю.

Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 02.04.2007 р. Підписано до друку 9.04.2007 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 29,14. Обл. вид. арк. 29,57. Замовлення № 25/1 Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 37. — Рівне: РДГУ, 2007. — 274 с.

ISBN 966 — 7281 — 08 — 7.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем психосоціального розвитку особистості.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 159: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20